

№ 34
Jagiellońska
Kraków
Sw. August 19

lowa opłacona ryczałtem.

פרייז 20 גראשען.

„CZENSTUCHOWER CAJUNG”

טשענאטאכאווער צייטונג

אָנגעבן פרייז פאר אַ טיילענער-טאָר:

פארן טאָג 20 גראשען

פארן טאָג 10 גראשען

פארן טאָג 5 גראשען

פרייז פארן פרייטאָג

פרייטאָג פארן פרייטאָג

פרייטאָג פארן פרייטאָג

אָנגעבן פרייז פאר אַ טיילענער-טאָר:

פארן טאָג 20 גראשען

פארן טאָג 10 גראשען

פארן טאָג 5 גראשען

tydzień d. 18 sierpnia 1933

ליכט-צינדען 6,43

פרייטאָג, פ' ראה כ"ו אב תרצ"ג.

PIJECIE ZNAKOMITE PIWA OKOCIMSKIE

oraz niezrównane w smaku lemoniady wyrobu

REPREZENTACJI BROWARU OKOCIMSKIEGO w CZĘSTOCHOWIE.

א הערצליכען מול-טוב און פיעל גוט ווינשען מיר אונזערע פריינד ר-
כתריאל מאיר קעלטישגלעוויטקי און פרייז צו דער חתונה פון זייער
זון ח' מרדכי מיט פרייז יהודית גלאזער

יעקב וואה מארקאוויטש

DYREKCJA

Szkoły Powszechnej i Gimnazjum Koedukacyjnego

z prawami szkół państwowych

D-ra Filipa Axera

w Częstochowie, ul. Zielona 24,

zawiadamia, że egzaminy wstępne odbędą się dnia 20 sierpnia

b. r. o godz. 9 rano.

Zgłoszenia do klas gimnazjalnych i powszechnych są przy-
jmowane codziennie od godz. 11—1.

Zarząd Koła Opieki Rodzicielskiej rozporządza szeregiem
miejsc bezpłatnych oraz udziela ulg w czesnem dla niezamożnych.

Również w I oddziale szkoły powszechnej są do dyspo-
zyycji miejsca bezpłatne.

Szkoła Powszechna Balbiny Weinberżanki

I-a Aleja 8.

Egzaminy wstępne do wszystkich klas odbędą się dnia 20-go
sierpnia r. b. o godz. 9-iej rano.

Zgłoszenia przyjmuje kancelaria codziennie od 8—1-iej.

אכטונג האנדווערקער!

לויטן אינדוסטריע - געזעץ 117-126 § וענען אלע האנדווערקער און
אונטערשיידע פון פאך פערפליכטעט

צו רעגיסטרירען זייערע לערן-ינגלעך אין עלטער ביז 18 יאָהר

אויף די אָווענער-קורסען

פאר נישט צופאסען זיך צו דער דערמאנטער פערזאנלעכער דראַהט אַ שטראָף
ביז 1000 זל. און 14 טעג אַרעסט.

די רעגיסטראַציע קומט פאר יעדען טאג אויסער שבת פון 7-5 אָווענער
אין דער קאנצעלאַרע פון דער האנדווערקער-שולע, גארנצאָרסקא 8-10

די לימודים הויבען זיך אָן דעם 1-טען וואָנשען ד. י.

Koncesjonowane Przedsiębiorstwo Instalacyjne

Inż. Ignacy Finkelkraut

Częstochowa, Katedralna № 7. Telefon 13-59.

Wodociągi i kanalizacja. Wentylacje. Ogrzewanie centralne.

Urządzenia wody gorącej. Suszarnie przemysłowe.

אָטשיסקעס מיטן וואָרצער.

צו וואָס זיך פּענינגען און בעקלאַנגען

עס האָט נישט קיין ציעל צו צענערן

ד. ע. פ. ק. וואָרצער. האָלט אָטשיסקעס

מיטן וואָרצער.

פאַרעס אין אלע אָטשיקען און אָטשיק-קלאַדעס.

LEBEWOHL

אינערנע וואָס אָטשיקען.

נידער מיט אונזערע שונאים!
קאַראַנכען, פּרוּסאָסען און עהנליכע חסרים
דאָס ווען די פּערישער פון פּערישערע, אַנ-
שטעקערע קאַנפּהייטען. מען מוז נישט גרונדליך
אויסראַטען נאר מיט דער הילף פון בעסטען רא-
דיקאַלען מיטעל, וואָס פּערישערע נישט און דאָס איז
FLURIN
פאַרענען אין אלע אָטשיקען און אָטשיק-קלאַדעס.

ענטשולדיגונג.

איך בעט ענטשולדיגונג ביי דער מאַגאזין-סעקציע פון שני-
דער-צער פאר מיר אונטערשיידע האנדלונג און נישט אויסהערען
די בעשלוסען. אלס טימן פון הרטה שפערד איך 10 זל.
ש. ריינהערץ.

מעלדונג פון מורח' און חנונת תורה ועבודה
שבת פרשת ראה פון 4 א וייגער ג"מ אין
אייגענעם לאַקאַל, אלעס 5, וועט אָנגעגעבן ווע-
רען א בעריכט פון די פּערזענלעכע אָווענערע
מורח' און תורה ועבודה קאנפערענץ אין קראָקא.
די דעקלאַרען ה' ש. גאָלדשטיין, שרגא' א. א.

SZKOŁA TAŃCÓW

baletm. K. Kosteckiego

w lokalu własnym Waszyngtona 6
przyjmuje zapisy na kursy I, II, III,
lekcje oddzielne codziennie od 10 rano
do 9 wiecz. Oplata przystępna
i kursy 8 tygodniowa. Płatność w gotówce.
Wnioskować o przyjęcie do 7. 10.

אונטערשיידע פון פאך פערפליכטעט
צו רעגיסטרירען זייערע לערן-ינגלעך אין עלטער ביז 18 יאָהר

אונטערשיידע פון פאך פערפליכטעט
צו רעגיסטרירען זייערע לערן-ינגלעך אין עלטער ביז 18 יאָהר

2 צימער מיט א קוך מיט אלע
בעקוועמליכקייטען צו פערדינגען
זיך ווענדען צום אַדמיניסטראַטאָר, אַלעס 5.

דירות צו פערדינגען

2 צימער מיט א קוך, 1 צימער מיט א קוך
ווי אויך א סקלאַד.
זיך ווענדען צום אַדמיניסטראַטאָר, אַלעס 5.

די קאמפליקטע - פראצעדורע

פון י. שטשעקאץ
איז איבערגעטראָגען געוואָרען אויף

קאמפליקטע 13:

(סטראַזשאַקאָ 8)
נעמט אָן צו פאַסאַנירען, וואָנען, פּרעסען.
צו זעהר ביליגע פרייזען.

געדענקט די אָרעס:
י. שטשעקאץ, קאמפליקטע 13

SUDORYN
POT NIEMIAŁ JEGO WÓD

GIMNAZJUM

Towarzystwa Żylowskich Szkół Średnich i Powszechnych
z prawami szkół państwowych

Częstochowa, Dąbrowskiego 7. Telefon 11-58.

Egzaminy wstępne do klas gimnazjalnych i powszechnych
odbędą się w terminie powakacyjnym w niedzielę 20 sierpnia

r. b. o godz. 9-iej rano.

Uczniowie, przedstawiający świadectwa z ukończenia
6 oddziałów szkoły powszechnej zdają egzamin do III klasy
(I-a nowego typu) z 3-ch przedmiotów.

Zgłoszenia przyjmuje kancelaria codziennie od godziny
9—1 przed południem.

Nabożeństwo z okazji rozpoczynającego się roku szkol-
nego odbędzie się w Nowej Synagodze w poniedziałek 21 bm.

Młodzież szkolna ma się zebrać w szkole o 9 rano.

ZARZĄD

Szkoły Doksztalcającej Zawodowej

Żeńskiej dla Terminatorek

przy ZWIĄZKU RZEM. ŻYDÓW

Wilsona № 18,

podaje do wiadomości, że ter-
min zapisów przedłożono do d.

20 bm. godz. 6 ej do 8-iej wiecz

Szkoła Koedukacyjna i Przedszkole

ZOFI WAJNSZTOKÓWNY

w Częstochowie, Aleja 20.

przyjmuje zapisy do wszystk. klas i do przedszkola (dzieci od lat 3)

Egzaminy wstępne trwają.

Kancelaria czynna codziennie od 10—1 i od 4—6 po poł.

DLA NIEZAMOŻNYCH ULGI

(Języki obce, judaistyka, muzykalnianie, gimn. rytmiczna. Podczas pogód
lekcje w ogródku szkolnym).

UWAGA: W b. r. szk. prowadzony będzie komplet
kursu 5 kl. gimn.

Szkoła Rzem.-Przemysłowa dla Żydów w Częstochowie

przyjmuje zapisy na rok szkolny 1933-4

do oddziałów: ślusarsko-mechan., stolarskiego i elektrotechn.

Zajęcia rozpoczynają się dnia 21 sierpnia rb.

Ilość miejsc ograniczona.

Warsztaty szkolne wykonywują zamówienia po cenach
umiarkowanych i na dogodnych warunkach.

Do nabycia we wszystkich aptekach i apt. spł.
Przedstawicielstwo Warszawa, Fredry 4.

צו איז טאָקי באמת אונזער בלוט הפקר?

מיט'ן גרעסטען וועהטאָג און פער-
דרוס שטעלען מיר פסט, אַז אונזערע
איז נאָך ביי אונז נישט געשעהן זינט
פולען איז צוריק אויפגעלעבט געווא-
רען.
שלאָגען יודען, ראַפירען זייער פער-
מענען, מאַכען אַ מל פון זייער האַב
און גוטס און די אויפזיכט-מאַכט זאָל
נישט געהעריג רעגירען—איז ווירקליך
נישט צו פערשטעהן.

אין טשעכאָסלאַוו האָבען זיך אין
1919 אָבערשפילט טרויעריגע געשעה-
נישען, אַ צעווילדעוועטע מחנה הא-
לערטישקייט האָט זיך געוואָרפן אויף
דער שוואַרצער יודישער בעפולקערונג
און זיי געשלאָגען, גע'ממית'ט און דער-
ביי זענען געפאלען 5 טויטע און א
סך צעהנדלינגער פערוואַנדטע, האט
מען עס דאמאלס געקאנט אויסטייטשען
אַז די פאליציי - אַרגאַנען זענען נאָך
נישט געווען אַרגאַניזירט און מ'האָט
נישט געקענט בעהערשען די סיטואַציע,
כאָטש דאס איז ווייט נישט קיין ענט-
פער. אָבער דאָל, וואס איז ביי אונז
אין שטאַרט געשעהן די לעצטע וואָכען
דאס איז גאָר אויסטערלישעס.

עטליכע ענדעקישע טהווער האָבען
געדינגען אַ חברה כולגאָנעס, וועלכע
זאלען טעראָריזירען די יודישע סוחרים,
וואס האַנדלען אין טשעכאָסלאַוו און
אין משך פון די לעצטע טעג זענען
צעהנדלינגער יודען צעשלאָגען געווא-
רען, פאַר אַ סך הונדערטער זלאָטעס
סחורה איז פערניכטעט געווארען, אוי-
סער דעם, וואס יודען קאנען דאָרט
מעהר נישט—האַנדלען און פערלירען
אינגאַנצען זייער ברויט.

די אויפזיכט-מאַכט ווייסט וועגען
די אלע געשעהנישען, איבריגעס האָט
די קהלה זי דאָך אויפגעקוקט גע-
מאַכט און אויפגעגעבען זאָגן נעמען
פון די כולגאָנישע אָנפיהרער, פונ-
דעסטוועגען זענען נישט אָנגענומען גע-
וואָרען גענען די פערברעכער קיין רא-
דיקאַלע מיטלען.

די קהלה-פרעזענט האלטען אין
איינפערזענליכען ביים סטאַראַסטא
און ביי די פאליציי-קאָמענדאַנטען און
קאָמיסאַרען, וועלכע זאָגען צו צו רע-
אַגירען און דאָך ווערען די אָנפאַלען
נישט נאָר שוואַכער, נאָר זיי ווערען
פון טאָג צו טאָג אַלץ אַפּטער און

ברוטאַלער.
די כולגאָנעס זעהענדיג, און פאלי-
ציי רעאַגירט נישט, ווערען אַלץ חוצ-
פה'דיגער און פרעכער און זיי גראַסי-
רען איבער יודישע קעפּ און פערמע-
גען.

ס'האָט געקאָסט אַ סך מיה, אַז מען
זאָל ארעסטירען עטליכע אָנפאַלער,
וועלכע האָבען בעראַבעוועט דעם ה'
בושאַסקי, קיינער איז אָבער נישט זי-
כער, צי מען וועט זיי נישט באַלד
בעפרייען, אַזוי ווי ס'איז געשעהן מיט
אַנדערע ארעסטירטע, וועלכע זענען
באַלד צומאַרגעס בעפרייט געווארען.
משן האָט זיי אַרעסטירט? אָבער ווי-
פילע האָט דאָס אָנגעקאָסט מיה און
ארבייט, אַז מען זאָל זיי אַרעסטירען.
האָט מען דאָך געמוזט ערשט צושטע-
לען פאָקטען וועגען אַ רויב-אָנפאַל! און
די אַלע, וועלכע בעפאלען און צושלאָ-
גען בלוטדיג די יודישע סוחרים, די
אַלע, וועלכע פערניכטען די יודישע
סחורות — פאַרוואָס ווערען זיי נישט
אַרעסטירט, פאַרוואָס זענען זיי אויף
דער פרייז די פאליציי איז דאָך גוט
בעהאווענט און ווייסט וועגען יעדען
פרט — פאַרוואָס שוויינט זי, פאַרוואָס
טאַלערירט זי דאָס אַלץ?
אין נאָמען פון דער צעוועהטאָנטער
יודישער בעפולקערונג אין אונזער
שטאָט, אין נאָמען פון אונזער ביר-
גער-רעכט, אין נאָמען פון מענשליכ-
קייט, פרעגען מיר אָן:
צו איז טאָקע אונזער בלוט הפקר?

מיר וועלען זיך נישט בערהייגען
מיר האָבען גענוג איראָנען צו זיין
נישט רוהיג, ביז מיר וועלען בעקומען
דעם געהעריגען ענטפער.

מיר ערוואַרטען, אַז די היינעק
מאַכט-אַרגאַנען וועלען דאָך אָנגעהמען
ענערגישע מיטלען, כדי צו דערשטי-
קען די פערברעכערישע טעטיגקייט פון
די כולגאָנישע באַיובקע און צוריק-
שטעלען אין אונזער שטאָט די רוה
און אַרדנונג.
ב—

די אויפגאַבע פון יעצטיגען האַנדווערקער-קאָנגרעס.

בעל - מלאכה פערנעהמט פאַר זיין
ווערקשטאַט זאלען אויך נישט פעררע-
כענט ווערען אַלס וואוינונגס - שטובען
און ממילא וועט דער האַנדווערקער
דאַרפן צעהלען אַ קלענערן לאָקאַל-
שטייער.

אונזער שטימע מוז אויך געהערט
ווערען בנוגע דעם צוואַנגס-זונטאג-רוה.
עס מוז אָבערשטאָט ווערען דאָס גע-
זעץ, אַז מיר זאָלען אָפיציעל מוזען
רוהען 2 טאָג אין דער וואָך (כאָטש
מיר רוהען אָפט צו גאַנצע מאָנאטען).
עס איז שוין די העכסטע צייט ענער-
גיש צו פאָדערען דאָס פערקלענערן
דעם אומזאָל-שטייער, איבערהויפט פאַר
די, וואס צאהלען ריטשאַלט, ווייל מיר
צאהלען דאָך פאָקטיש לויט די אַזוי-
גערופענע פעטע יאָהרען. דער דאָזי-
גער שטייער מוז אָנפערדיגט פערקלע-
נער.

די פאָרלעווונג פון דיר. ד"ר ה. ליליען.

זונטאָג, 1 אַ זיגער אָווענד, אין
לאָקאַל פון פאַבריקאַנטען און סוחרים-
פערזאָנלעך האט דער ניי - אָנגעזיכערטער
דירעקטאָר פון יודישען גימנאַזיום, דר.
ה. ליליען, געהאלטען אַנאָינטערע-
טאַנטע פאָרלעווונג, געווינדמעט דער
עריהונג פון דער יודישער יוגענד.
באַלד אין אָנהויב פון זיין רעפער-
ראַט האט דער פרעזענט אָנגעוויזען
אויף דער וויכטיגקייט פון דער יודי-
שער טראַדיציע און קולטור, וועלכע
געהערען צו די עלסטע און האָבען
געהייערט אויך אין אַ גרויסער מאָס,
צוזאַמען מיט דער רוימישער און גרי-
כישער קולטור אַלס יסוד צו דער היינ-
טיגער ציוויליזאַציע.
אַריבערגעהענדיג צום פראָבלעם פון
עריהונג פון דער יוגענד האט זיך
דער רעדנער ארויסגעזאָגט פאַר די
מאָדערנע לעהר-און עריהונגס-מעטאָ-
דען, וועלכע שטרעבען צו דעם, אַז די
לעהרער זאָל נישט זיין אַ מעכאַנישע
און דער שילער—אַ טעמפּ ווערק צו
לערנען. די לעהרער דאַרף פאַר דעם
שילער זיין אַנאָינטערעלעכעניש.
כאַראַקטעריזירענדיג ספעציעל די

— איהר זענט הונדעריג—האט באסי-
לידייט געזאָגט און זיך צולאָכט—עס
איז אָבער נאָכנישט געקומען איין אָנ-
צוועטען. עס טרעפט זיך דאָך אמאל,
אַז איינער פון די שוטים קומט צו
מיר פאַרנאָכט, בעסער זאָלט איהר הונ-
גען וועט איהר געדענקען, וואס צו
זאָגען.

דערביי איז באַסילידייט צוגעגאַנג-
גען צום טיש און אויסגעשניט
די זילבערנע מטבעות, וואס ער האט
פריער צוזאַמענגעקליבען ביים מזבח.
דער ראָב האט געהערט דעם קלאַנג
אויף ער געקומען צו לויפן און גע-
כאַט מיט'ן שנאָבעל עטליכע זילבער-
נע מטבעות.

דער נביא האט זיך צולאָכט:
— ניין, דאס איז פאַר דיר נישט
קיין עסען, דו ווילסט בעהאַלטען די
מטבעות, ווי דו האָסט עס געטהון מיט
די גאָלד-רענדלעך.

באַסילידייט איז אויפגעשטאַנען און
צוגעבינדען דעם ראָב צו זיין שטענדי-
גען אָרט, דערביי האט דער פויגל
געקלאָפּט מיט די פליגעל. דאָס זעלבע
האט באַסילידייט אויך געמאַכט מיט
די ביידע אָדלערס. דאָס פלעגט דער
נביא מאַכען אַלע מאָל מיט די פיי-
געל, כדי זיי צו דערפירען לויט זיין
געשמאַק און לויט זיינע ציעלען. אין
דער זעלבער צייט האט אָבער באַסילי-
דייט דערהערט עפּים אַ שטים, עמיצער
האט איהם גערופען.

— באַסילידייט, דער נביא איבער
אַלע גביאים, דער הייליגער פון אַלע
הייליגע, וואו זענט איהר?
דאס קול איז געווען אַזוי משונה-
דיג, אַז דער נביא האט זיך אַזש דער-
שראָקען, עס האט זיך איהם אויסגע-
וויזען, אַז שדים מאַכען פון איהם אַ
שפּאַס.

— די שטים איז מיר בעקאַנט, האט
באַסילידייט זיך געטראַכט און אויף
גיך בעטראַכט די הייל, צי אַלץ איז

נערט ווערען, דען זאָגאַר לויט'ן אָפי-
ציעלען בעריכט פון די האַנדווערקער-
קאָמערן האט זיך די פראָדוקציע ביי
כמעט אלע פאָכען פערקלענערט מיט
50—60 פראָצענט. דאָן זענען אויך
פערזאָנלעך פאָכען, וועלכע שטעהן ערב
אַנאָנטערנאָנג, ווי למשל, טישלער
און דאָך צעהלען אזעלכע די זעלבע
סומען, וועלכע זענען געווארען אויס-
געמאַסטען נאָך מיט 2 יאהר צוריק.
זאָלען דאָס אונזערע דעלעגאַטען
נעמען אין אַכט און זיך בעמיהען, אַז
אונזערע אָנגעוועהטאָנטע פראגען זא-
לען געהעריג דיסקוטירט און אָנגענו-
מען ווערען, און די הויפט - זאָך, אַז
אַלע אָנגענומענע רעזאָלוציעס זאָלען
נישט בלייבען בלויז אויפ'ן פאַפּיר, און
נאָר אויך פערוויקליכט ווערען אין
לעבען, ווארום צו ערנסט איז דער
מאַמענט און צו נאהנט איז די גע-
פאָהר פאַר דעם יודישען האַנדווערקער,
אַז דער קאָנגרעס זאָל נישט קענען
אויספיהרען די אויפגאַבען, וואס ער
האט זיך געשטעלט.
מאיר פייגענבלאַט.

די פאָרלעווונג פון דיר. ד"ר ה. ליליען.

יודישע יוגענד, טהוט דער רעדנער
אונטערשיידען צוויי טיפּען: פון איין
זייט — ווי דער פרעזענט רופט זיין
אָן — מ'לאָזט פירקער, וועלכע זענען
אַ רעזולטאַט פון די שווערע איבערלע-
בענישען פון יודישען פאָלק און פון
דער צווייטער זייט—די רייכע נאָטורען,
וועלכע שפּראַצען מיט לעבען, ענער-
גיש און טעמפּעראמענט.
איינער פון די גרויסע דייטשע פער-
לאָנגען האט געהאַט ארויסגערוקט די
לאָווונג, אַז דער ציעל און אויפגאַב
פון דער שולע דאַרף זיין „איבערצו-
בויען דעם מענש". עטליכע יאהר
שפעטער איז די דאָזיגע שעהנע לאָ-
ווונג צו-נישט געמאַכט געווארען דורך
דער טרויריגער היינטיגער דייטשער
ווירקליכקייט. טראָצדעם אלעם אָבער,
טראָץ דער כוואַליע פון דער מיטעל-
אַטערליכער באַרפאַרישקייט, דאַרף
די שולע ווייטער שטרעבען צו דעם
גרויסען ציעל.

נאָך און נירען - קראַנקע, ווי אויך
ליידענדע אויף פאָדאַרע, רעגולירען
די קישקעס-פערריפטונג דורכ'ן געברויך
פון נאטירליכען ביטערוואסער
FRANCISZKA JÓZEFA

אפשר טאָקי מורא, אַז אליהו הנביא
וועט שיקען אַ דונער און מיך פער-
ניכטען דערפאַר, וואס איך האב גע-
וואָנט איהם צו בעליידיגען?
באַסילידייט איז געשטאַנען בלאָס ווי
א מת, געציטערט פון שרעק און נישט
איממטאַנג געווען אַרויסצוזאָגען אַ
וואָרט.

— אָבער פאַטער—האט גאָבאָ וויי-
טער געזאָגט—אין נאָמען פון אַלע גע-
טער, וועלכע דו האָסט שוין געדינעט,
אפשר וועסטו מיר דאָך זאָגען, וואס
מיט דיר קומט פאַר? בין איך דען
עהנליך צום טויטען קייזער קלאָודיוס,
וואס דו ציטערסט אַזוי? איך שווער
דיר, אַז איך בין נישט קיין לעיטבהא-
בער פון שוואַמען, ווי דער פערשטאַל-
בענער קייזער, וועלכער האט גענע-
טען דאָס לאָזיגע מאַל און געווארען
דערנאָך אַ גאָט. (קלאָודיוס איז פלוצ-
לינג געשטאַרבען און די רוימער הא-
בען איהם דערפאַר פאַר אַ גאָט גע-
מאַכט).

באַסילידייט האט געציטערט און אויס-
געשטרעקט די הענד מיט אַ געבעט
צו גאָבאָ, ער זאָל אויפהערען דער-
מאנען די שרעקליכע געשיכטע. גאָבאָ
איז אָבער גארנישט נתפעל געווארען
און פאַרטענעצט:

— שרעק דיר נישט, ליעבער פא-
טער, איך בין נישט געקומען צו גע-
מען פון דיר דיין פערמעגען. איך
וויס, אַז זינט עס איז געשטאַרבען
די כישוף-מאַכערין לוקסוסא איז דיין
פרנסה שוואַכער געווארען. לוקסוסא
איז געווען זעהר געקאַנט מיט פערשי-
דענע ס'ען, וועלכע זענען דיר צו-
נוץ געקומען, זאָלסט אויך נישט גלוי-
בען, ליעבער פאָטער, אַז איך בין גע-
קומען צו דיר, כדי זאָלסט מיר קאנען
שמידען אין קייטען, ווי דו האָסט עס
אַמאָל געטהון. זייט מיר האָבען זיך
נישט געזעהן בין איך שוין אויסגע-
וואָקסען.
(פאַרט. קומט).

— עס לעבע דער קייזער!

די לעצטע טעג פון יהודה.

היסטאָרישער ראָמאַן פון ה. פ. שוואַכער.

קאָפּ!
די וועלט איז איבעראַל דיזעלבע —
האט דער נביא ווייטער געטראַכט —
איבעראַל קאן מען געפונען אַ הוהן,
וועלכער גלויבט אין מיין קראַפט, זא-
גאָר די רוימער, וואס שטאַלצירען מיט
זייער בילדונג, לאָזען זיך אויך פער-
פיהרען, ווען מען ווייזט זיי אַזאָלכעס,
וואס זיי קאנען נישט פערשטעהן.

דער נביא האָט זיך צולאָכט און
דערנאָך איז ער צוגעגאַנגען צו זיין
הייל, זיך אומגעקוקט צי קיינער זעהט
נישט און דערנאָך האט ער אַ קלאָפּ
געטון מיט'ן פוס. באַלד האט זיך גע-
עפּענט פאַר איהם אַנאָינטערע טהיר
ביי דער הייל.

ווען די טהיר האט זיך געעפּענט,
האט זיך פון דער הייל ארויסגעריסען
אַ געשריי, אַ קלאָפּעריי מיט פליגעל,
אַ טומעל ווי אין אַ גיהנום. דאסילי-
דייט האט געהאַלטען אין דער הייל
פערשידענע פייגעל, שלאָנגען, וועלכע
ער האט דרעסירט צו זיינע ציעלען.
ווען באַסילידייט איז נאָר אריינגע-
גאַנגען אין הייל האָבען איהם בעגריסט
צוויי גרויסע אָדלערס, וועלכע זענען
געווען צוגעשמידט צו אַ שטיק האַלץ.
זיי האָבען געוואָלט איהם ענטגענע-
פליהען און מיט די פליגעלען אָנגעמאַכט
אַ שרעקליכען טומעל אין דער הייל.
נישט ווייט פון דעם אָרט איז געלע-
גען א מחנה שלאָנגען און עגריסען,
רוישען און פליסטערן. באַלד האט זיך
אויפגעהויבען אַ ראָב, זיך געזעצט אויף
דעם נביא'ס פלייאַעס און אויסגעשרי-
גען:

— עס לעבע דער קייזער!
די לעצטע געט אַויפ'ן פאַרג באַרג כרמל
זענען זיך טויז פּוּגאַנער צוגעגאַנגען, גע-
אילט צו קומען אהיים, איידער עס
ווערט הייט.
דער נביא באַסילידייט איז געשטאַ-
נען און מיט אַ שמייעלע אויף דער-
ליפען נאכגעקוקט זיינע בעזוכער. דער-
נאָך איז ער צוגעגאַנגען צום מזבח,
וועלכער איז מיט יאָהרען צוריק גע-
פויט געווארען דורך אליהו הנביא.
באַסילידייט האט אַ ווילע בעטראַכט
די מתנות, וואס זיינע אָנהענגער הא-
בען איהם געבראַכט און גע'טרוירט צו-
געשטאַקעט מיט'ן קאָפּ — אַ שלעכטער
טאָג איז היינט פאַר איהם געווען.
— עס לוינט גארנישט אויפצעהויען
—האט דער נביא צו זיך געזאָגט—דער
המון גלויבט דאָך אין מיר, נאָר ווי
עס ווייזט אויס שטערען די רוימער.
— אויב עס וועט זיך נישט פערבע-
סערן וועט מיר נאָך אויסקומען צו
שטאַרבען פון הונגער אָדער צוריקצו-
פאָהרען קיין רוים. עס איז אָבער אַ
שאָך, וואס אין רוים זענען נאָך נישט
אויסגעשטאַרבען די דאָזיגע, וואס קא-
נען מיר פון די אמאליגע צייטען, יע-
נע פערזאָנען וועלען גערן בעצאהלען
פילע גאָלדענע רענדלעך פאַר מיין

י. ראזענבערג.

דערקען דיין לאנד.

2.

צווישען הימל און וואסער.

די רייזע נאך מזרח-גאליציען גע-
הערן פאר אינז, איינמאלער פון
קאנרעס פוילען, צו דעם מין שווער,
טייערע, דערפאר אבער אנגענומע-
און איינדרוקספולע. שווער, ווייל
מ'דארף פארהערן כמעט 24 שעה, טיי-
ערע - ווייל די באהן, וועלכע שלענגט
אין די הונדערטער קילאמעטער ווע-
דער און פאלדער, פארהערן נישט בחינם
און ביי היינטיגע קרייט-צייטן איז
עס איבערהויפט א טייערע אונטער-
נעמונג. דערפאר אבער, ווער עס
לאזט זיך שוין אויף דעם שווערע,
טייערען וועג, דער האט זיין שחר הונ-
דערטפאסיג, מיר, וועלכע זענען צוגע-
וואוינט צו די מאנאטאנע פאזיציען
פון אונזער געגענד, ווערען ענטציקט
פון דער רייכקייט פון פארבען און
בילדער באדן ווי מיר טרעטען נור
אריבער די אמאליגע עסטרייכישע גרע-
ניץ, בערגער, וועלדער און טייערע
טייערע און טייערע; שטעט און
שטעטלעך - דאס איז קען זיך נישט
אפרייסען פון וואנאן-פונסטער.

אין לעמבערג האב איך מיך אי-
בערגעזעצט אין צוג, וועלכער דארף
מיך ווייטער פיהרען צו מיין פארלי-
פיגען ענדעציעל - וואראטא, 6 שעה
רייזע. איך האב אבער געמוזט נאך
לאנג ווארטען אויף אן אנשטאט, און
כדי צו פערטרייבען די צייט האב איך
געפפעט א צייטונג. באדן האבען
זיך מיר געווארפען אין די אויגען די
אויפשיפטען מיט גרויסע אותיות: א
גרויסע פערפלייצונג אין מזרח-גאליצ-
יען; צענטערטע טייערע, איבערגעריסע-
נע בריקען; פערפלייצטע פאלדער;
עוואקואירטע איינוואוינער.

איך בין געשטאנען פאר א פראגע-
צייכען. פארהערן ווייטער אדער ארויס-
געהן-פון וואנאן? גובר געווען האט
האט אבער די נייגעריגקייט. איך האב
געוואלט זעהען ווי ס'זעהט אויס און
פערפלייצונג אין אמאן, און נישט נור
אין דער צייטונג, נאך דערצו דאמאלס,
ווען מ'איז אזוי נאָהנט.

איך בין אלץ געפאָהרען ווייטער.

און צולעב דעם צוגיסט ער זיך אויף
דעם אַרט אַמסטאַרקסטען און מאַכט
אַן גרויסע שאַדענס אויף גאַנצע קילאָ-
מעטערס. נעבען האַליטש פון ביינע
זייטען טאַר, זענען די פּעלדער געווען
אינגאַנצען פּערגאַסען. די הויך פון
וואַסער איז דערגאַנגען דאָ ביז אי-
בער די פלאטען.

דאָס שטעטלעך האַליטש, וועלכעס
לייגט צוויי קילאָמעטער פון דער באהן-
סטאַציע, איז געפליבען אָנגעשניטען.
די קאָמוניקאַציע איז געגאַנגען דורך
שיפּלעך, מען האט טאַקע געקענט זע-
הען דורך די פּענסטער פון וואַנאָ, ווי
עס שטעהען זעלנער אין די שיפּלעך
און פיהרען איבער די אָנגעקומענע
פאַסאַזשירען אין דער שטאָט אַריין.

ווער עס האט נישט בייגעוואוינט
אַזא פערפלייצונג קען זיך נישט פאַר-
שטעלען די קראַפט פון דעם וואַסער
אין די דאָזיגע געגענדען. ווען איך
בין אנגעקומען נאך וואַראַטא, איז
דער פוהרען-פערקעהר געווען איבער-
געריסען, ווייל די בריק איז געווארען
אַרגאַמענגעשטאָרט דאָס היי אויף די
געווערעט דאס מאַכען די נייע בריק
און באַדן איז זי ווידער אָנגעשווענקט
געווארען, ווייל די לעצטע צוויי טעג
רעגענס און די דאָזיגע פאַר טעג רע-
גענס האבען אויפגעניי אַוועקגעטראָגען
די פרישע בריק.

ד"ר עטקערס בודין קען מען גע-
בען אַזוי פיעל, וויפיעל נאָר זיי ווי-
לען, ווייל זיי זענען לייכט צום פער-
דייען און נאָרהאַפט. דערביי זענען
פּעציעל וויכטיג די מינעראַל-זאַלצן,
וואס זענען געשטיצט אויף וויסענ-
שאַפטליכע אינטערוויונגען און זענען
נויטיג צו דער ענטוויקלונג פון קער-
פער און בלוט. די אויסגעצייכענטע
לעגומינעס, וואס דערוועקען אַפעטיט
אפילו ביי עלטערע, דערפיהרען דורך
זייערע צוגאַבען, ווי מילך און צוקער,
אַז די קינדער זענען זאָט און נעמען
צו פא. די גרעסטע פרייד קען מען
פערשאַפּען קינדער נאך דורכ'ן אַפּטען
צוגרייטען עטקערס'ס געשמאַקע בודינס.
ווי בעוואוסט קען מען ד"ר עטקערס
בודינס בעקומען שטענדיג פרישע, צו-
לעב דעם גרויסען פערקויף.

יודיש האב און גוטס ווערט חרוב.

דער רוב קריסטליכע הענדלער פון
טשענסאָבאָקע ווילען קויפּען ביי יו-
דישע פאבריקאַנטען און סוחרים, וואו
זיי בעקומען רעזעלע סחורה און פאר
פיליגער ווי ביי די קריסטליכע פראד-
צענטען. די לעצטע שטיצען אויך אונ-
טער געטרייעל די כוליאָנעס, וועלכע
געהען ארום איבער די קריסטליכע
בוידען און דראָהען די סוחרים, אז
אויב זיי ווילען קויפּען יודישע סח-
רות, וועלען זיי דאָס פערניכטען. און
זיי האָבען טאַקע אַזוי געטוהן.

אין דער קהלה האָבען זיך שוין
רעגיסטרירט עטליכע צענדליגע געלי-
טענע יודען און עס קומען צו אלץ
פרישע יודישע, סיי טשענסאָבאָ-
קער איינוואוינער, וועלכע רעגיסטרי-
רען קלעפּ, וואָס זיי האָבען אריינגע-
כאַפט און אויך סחורות, וואָס מען האט
זיי פערניכטעט, סיי שטאַטישע איי-
וואוינער, וועמען מען האָט זייער האָב
און גוטס חרוב געמאַכט.

די פאליציי בעקלאָגט זיך.
די געליטענע דערצעהלען אויך, אַז
פאליציי האָט שוואַך רעאַגירט אויף
די געשעהענישען. אַזוי האָט זי אין א
סך פאלען אינגאַנצען אַוועקגעקוקט
פּעט מען האָט געשלאָגען יודען, אין
אַנדערע פאלען ווידער האָט זי פלו-
מרש'ט אַרעסטירט די שלעגער און זיי
באַדן אין דער צווייטער גאַס בעפרייט.
כאַראַקטעריסטיש איז אַבער די
ערקלערונג פון עטליכע העכערע פאלי-
ציי-בעאַמטע, וועלכע האָבען זיך בע-
דייטען, אַז ווען זיי האָבען אַרעסטירט
די הויפט-אַנפיהרער פון די כוליאָנעס
בעקאַנטע מעסער שטעכער, רעכענענ-
דיג, אַז דערמיט וועט דער ענין שוין
זיין ליקוידירט, האָט זיך אַרויסגעווי-
זען, אַז צומאָרגענס האָבען זיי זיך
שוין ווידער בעוויזען אויף דער פריי-
און האָבען נאָך מיט מעהר חוצפּה און

אינזש. ה. ווילטשינסקי.

אלט-טשענסאָבאָווער יודישע
געשטאלטען.

(פון די מאטעריאלען צום "טשענסאָבאָווער פּנקס").

3. ר"ר אברהם = אראלף שטערן -

דער ערשטער יודישער דאָקטאָר.

אחוץ מיט זיינע פראַפּעסיאָנעלע
שטודיר-ענינים איז שטערן, אַלס סטו-
דענט אין בערלין, אויך טעטיג געווען
געוועלשאַפטליך. ער האט אָנגעהערט
צו דער געוועלשאַפט "הנוך נערים" און
געשטרעבט צו רעפארמירען דעם פער-
עלטערטען יודישען הינדן אין פוילען,
זיי אויך צו דער "חברה אוהבי לשון
עברית" אין בערלין, געוואלט פער-
וועלטליכען דעם לשון קודש און מיט-
געאָפּייט אין פּענדעלעסאָנישען "המאסף".

תיכף נאָך'ן ענדיגען דעם מעדיצי-
נישען פאַקולטעט פון בערלינער אוני-
ווערזיטעט האט שטערן דערפיהלט א
חוב צו טיילען זיך מיט די ברייטע
יודישע מאַסען מיט זיינע קענטנישען
און ער האט אַרויסגעלאָזען אין יאהר
תקע"ד (1817) אַ פאַפּולער מעדיציניש
ווערק אין העברעאיש א. נ. ל. "מזור
ותרופה", ערשינען אין בערלין.

בעיקר בעהאַנדעלט ד"ר שטערן אין
זיין "מזור ותרופה" די שעדליכקייט
פון אָנאַניזם, וועלכער איז זעהר פער-
שפּרייט צווישען דער יודישער יוגענד.
אין איצטיגען מאָמענט איז שווער אב-
צושאַצען די ריכטיגקייט פון שטערן'ס
בעהאַנדלונג, אַז אָנאַניזם איז געווען
אַזוי פערשפּרייט צווישען יודען. ביי
די אַמאָליגע פריהע חתונות ביי יודען,
ווען מ'פלעגט חתונה מאַכען אין קי-
דער-עלטער, איז שווער גלויבליך, אַז
די דאָזיגע שלעכטע טבע זאָל זיך הא-
בען אַזוי איינגעוואַרצעלט, סיידען צווי-
שען די ישיבה-בחורים. חסידים יע-

דענפאלס האבען פון שטערן'ס חיבור
שוואַך געהאַלטען און אין טשענסאָב-
כאוו האבען זיי לויט אַ ווערטער-שפיל,
אָנגערופען ד"ר שטערן ווערק "מזור
ותרופה". דאך איז אַ נייע אויפלאַגע
דערפון דערשינען אינ'ם יאהר 1909
אין בילגאריי.

זיין פאַררעדע צום "מזור ותרופה"
האט ד"ר שטערן פערענדיגט מיט די

אַלס ערשטער פאַרשטעהער פון דער
יודישער דיפלאַמירטער אינטעליגענץ
אין טשענסאָבאָוו, דאַרף בעטראַכט
ווערען ד"ר אברהם-אדאָלף שטערן.
עס זענען פערהאַן שפורען ווע-
גען דער מעדיצינישער טעטיגקייט אין
טשענסאָבאָוו פון אַ געוויסען הירש
רופא אין די יאָהרען 97-1787 (סאַציא-
לע מעדיצין נ. 7-8, 1932, זייט 109),
זענען אבער לעת-עתה די ידיעות ווע-
גען זיין פערזאָן גאָר קנאַפע, כדי צו
קענען געבען זיינס אַ כאַראַקטעריסטיק.

ד"ר שטערן איז געבוירען אין קושע-
פיץ, אַנ'ערץ אין יאהר 1785. עס איז
איהם אויסגעקומען אדורכצושלאָגען זיך
אַ שווערען דערנער-וועג פונ'ם קליי-
נעם פערוואַרפענעם שטעטלעך אין דער
גרויסער וועלט. ס'איז דער בעקאַנטער
עטאָפּ פון דער ישובה - באַנק און פון
נאשען בגנבה פון השפלה ביז'ן דאָך-
טאָר-טיטל. מיר דערוויסען עס זיך
אגב פון זיינס אַ פאַררעדע צו זיין
מעדיצינישען חיבור, וועגען וועלכען
עס וועט נאָך אויסקומען צו דערמאנען.

דאָרט שרייבט ער, אַז זייט ער איז
געקומען צום שכל, האָט ער געשטרעבט
צו שטודירען מעדיצין ("מיום עמדי
על חתי נכספה וגם כלתה נפשי לחכ-
מת הרפואה"). נאָר אַז געקאַסט האט
עס איהם נישט קנאַפּ מיה, ביז ער
האט עס דערגרייכט ("אך גיעות רבות
ופגעי הומן מנעוני מלבוא אל מגמתי
יחפצו").

אין יאהר 1811 איז שטערן אָנגעקו-
מען קיין בערלין און אין יאהר 1817
שוין בעקומען דעם דאָקטאָר - טיטל.
געשעהן איז עס אויך דאָרט מיט דער
הילף און שטיצע פון גוטע מענשען, ווי
ער אַליין גיט צו: "כי לא תמו ולא
כלו רחמי ה' עלי, ונשאתי חן בעיני
אנשים יקרים והישרים ופלותם, המה
סעדוני-ומאכלי פתבגם הייתי יום יום.
זכר להם אלוהי לטובה!"

דרייטקייט זיך גענומען צו זייער
פערניכטונג-אַרבייט.

טאָ ווי אַזוי - טשענ'ן זיי - קאַנען
מיר רעאַגירען, אַז ווען אונז געלונגט
ערמיצען צו אַרעסטירען, ווערען זיי
אויף צומאַרגענס בעפרייט...

אויך ער איז אויף דער חתונה...
צווישען די העצער'ס געפונט זיך
אויך איינער אַ געלאָווסקי, וועלכער
האָט אַ זון וואָס פערמאַנט א סאָדע-
וואסער פאַבריק, אין כדי זיין זון
זאָל לייזען א סך געלד, העצט דער
פאָטער, אַז מען זאָל ביי יודען מיט
קויפּען.

דער געלאָווסקי איז אַבער סך הפל
אַ סטרוזש אין דער יודישער האַנד-
ווערקער-שולע. פערשטעהט זיך, אַז
ווען די קהלה איז דאָס געוואויר גע-
וואָרען, האָט זי אָנגענומען שריט, אז
דער דאָזיגער סטרוזש זאָל זיין בע-
שעפטיגט ביי זיין זון אין דער סאָדע-
וואסער פאַבריק און נישט אין דער
שולע...

ווי געפּעלט אייך דער דאָזיגער
מחותן? ער טאַנצט אויך אויף דער
חתונה...

נעמט אייך די סחורה!...

ה' בושאַסקי האָט פרייטאָג אַרויפ-
געשיקט א וואָגען מיט סחורה קיין
טשענסאָבאָקע. די סחורה איז בע-
שטאַנען פון ראָהמען, וועלכע זענען
געווען בעלזשט מיט שוויבען.

ה' בושאַסקי בעשעפטיגט קריסטליכע
אַרבייטער און אויך דעם וואָגען האָ-
בען געפיהרט קריסטליכע פורמאַנעס.
דאָס האט אַבער נישט געשטערט, און
ווי נאָר דער וואָגען האָט זיך בעווי-
זען אויף דער שוועל פון טשענסאָב-
כובקע, האבען א חברה כוליאָנאנס
איהם ארויפגערינגעלט און פערניכטעט
פאר א פאר הונדערט זאָטעס סחורה.
דאָן האָט בושאַסקי געהייסען דעם

וואָגען אוועקפיהרען צום צווייטען קאָ-
מיסאריאט און איהם געלאָזט דאָרט
שטעהן. ווען פאליציי האט איהם גע-
ווייטען אהיימגעמען דעם וואָגען, האט
ה' בושאַסקי נישט געוואלט און גע-
זאגט: אויב איהר קאָנט נישט פעהרי-
טען דאס פערמענען פון די בירגער,
טאָ זאל דער וואָגען בלייבען שטעהן
אויף דער גאַס, פרי אלע זאלען זעהן
ווי אזוי עס ווערט הפקר'דיג דאס יו-
דישע האָב און גוטס.

צומארגענס שבת, ווען מען האט
געדארפט מאַכען די וויפלאטע, האט
ה' בושאַסקי געשיקט די ארבייטער
צום וואָגען, אַז זיי זאלען זיך געמען
די סחורה.

די קריסטליכע ארבייטער זענען

אָוועק אין קאמיסאריאט און געמאַכט
א סקאַנדאַל. מיט דעם האט עס זיך
אַבער געענדיגט און דעם שאַדען וועט
פאַרט לייזען דער יודישער פאַברי-
קאַנט.

זיי האָבען געהאַט "גליק".

היות ווי די כוליאָנעס אין טשענ-
סאָבאָוועק זענען נישט בעשטראַפּט
געווארען ווי געהעריג, האבען זיי אויך
געפרובט זייער גליק אין דער שטאַט.

זענען אַזוי צוויי כוליאָנעס מיט אַ
זעלנער אין נייעם מאָרק און פערטשע-
פען יודען. די יודען, ווי געוועהנליך,
כאַפען אַריין אַ קלאַפּ און ענטלויפּען.
ווערען די שקצים נאָך חוצפּה'דיגער
און שלאָגען שטאַרקער. ווען זיי זענען
געקומען אין דער ערשטער אַלעע 5
איז פאַר'ן טויער געשטאַנען דער שיך-
סוחר ה' משה גליק, וועלכער האָט
אויך געהאַט ס'גליק, פּערשטעפּעט צו
ווערען. איז ער אַבער נישט קיין גע-
בעכדיג יודעל און האָט איינעם פון די
כוליאָנעס געגעבען אַזא מתנת-ידי, אַז
יענער האט זיך געזעהן מיט דער עלי-
טער באַבע. ווערט דאָך אַ געוואלד, אַ
סומאַטאַקע און אַלע דריי כוליאָנעס

סומאַטאַקע און אַלע דריי כוליאָנעס

סומאַטאַקע און אַלע דריי כוליאָנעס

קריניץ

(א מיין רעפארטאזש)

סחם א פאר ווערטער

ווען מ'קומט קיין קריניץ פון מאגיס זיך א קוק ארום אויף דער פלאטע און ברוד, פיהלט מען א געוויסע ענטוויקלונג. דאס איז דאס גרעסטע קור-ארט אין פוילען א צוליב אהערצוקומען דא פייניגען טויזנטער ווייבער זייערע מענער און טויזנטער מיידלעך מאכען געווענליך די שניידעריי און מא-דיסטקעס (די לעצטע נעביין קומען קיין קריניץ אויף היידראפאטישע בעדער) אפער דאס איז נאך אים ערשטען אויגעבליק. געהט איהר אבער וויי-טער ביז צום דעפאטק, וואו ס'קאנ-צענטרירען זיך דאס טרינק-הויז, דאס "בית - המרחץ" א. ז. ו. ענטפלעקען זיך פאר דיר הערליכע ווילעס מיט פלעצער, ערשטקלאסיג קולטורירט און גרויסע געשעפטען.

ס'איז ליידער דא, ווי אין אייליכער שטאט אין פוילען: אן אריסטאקרא-טישער קווארטאל, וואו ס'איז פערטאל א שפע פון בלומען און גרינס, בהרבה דיגע שטיבען מיט א סך ליכט, ביי-קוואליטעטיס און רוח און א יודישע שטעטלעך האט מען מיט וואסער, ברוד, גערודער, שטייב, וואו מ'פראכט א גאנצען זומער דעם ברוך אין מ'צע-בראכט הענד און פיס ביים אדווי-געהן.

אין דאזיגען לעצטען קווארטאל וואו-נען עס'יך רוב ווייבער בעשייטעלעכע מיט גאל-שטיינער, רעאמאניטען, הארץ-שוואכע וכו' וכו', זיי וואוינען דריי אין איין שטוב און פיהרען געווענליך א מלחמה מיט דיר, וואסער.

די שעהע ווילעס מיט זייער קאמ-פארט און לוקסוס זענען פאר די איי-וואוינער פון יודישען קווארטאל א-עני פון געוואונדערונג פון דערוויי-טענס, ווי א לוקסוס-צוקייערניג פאר א אריינשטעלען און די ווייבער שטע-הען טאקי פאר די גרויסע ווילעס און שמועסען.

זי זאלען אזוי געזונד זיין, וואס אינעווייניג טוהט זיך, זי זעהען ווי קיינערליך מענשען וואוינען זיך.

— נר, וואס מיינען זי-האט זיך אן א צווייטע-א-דריטע וואונט מאש-טאייגן אן איינפאל, דער געדער-סוחר גרינשטיין, א פויער, א "גורנדאל", פון אונזער שטאט, זי ביקעוועט דרינען, ער קען אסור נישט קיין צורה פון אן אלץ.

— יא, יא-איז מסכים די ערשטע-יאך זאג דאס שטענדיג מיין מאן: ריי-זען דארט אן. זי דער איינפירשטער

קצבה צו איהר געוועזענעם מאן. ווי מ'האט נאכדערצעהלט, האט ד'ר שטערן עס געטון ביד רחבה, וואס עס בע-ווייזט אויף דער ריטערליכקייט פון זיין בארעכטער.

דעם 7 מאי 1861 איז ד'ר שטערן פלוצלונג געשטארבען. כאטש ער איז שוין אלט געווען 75 יאהר, איז אבער ענטשטאנען א חשד, אז ער איז א-גע'סמ'ט געווארען דורך זיינע קרובים. דער הויפט - פערזאנלעך איז געפאלען אויף שטערנ'ס שוועסטער און איהר מאן - די פרייערענדרער, וועלכע ווא-בען געוואוינט מיט איהם צוזאמען און זיך פלומערש'ט נישט געקענט דער-ווארטען אויפ'ן אלטענ'ס ירושה. די מאכט האט דורכגעפיהרט א'נעקסא-מאציע און צוועקגעשיקט די קישקעס אויף א'נעקספערטיוע קיין ווארשא. אין טשענסטאכאוו און קושעפיץ האט מען אין זייער צייט געווינען א קיעדעל וועגען ד'ר שטערנ'ס טויט, אז זיין גוף קיעט אין טשענסטאכאוו, די איי-געווייד אבער זענען אין ווארשא, דער פראצעס האט געדויערט יאהרען און אין יאהר 1872 איז ד'ר שטערנ'ס טעסטאמענט נאך נישט געוועזען אויס-געפיהרט. פיהרען דעם פראצעס פון ד'ר שטערנ'ס יורשים האט געהאלטען אדאלף ו. לאנדוי, גערופען אין טשענ-סטאכאוו "דער מצענאס", א געריכטס-פערטיידיגער און בעזיצער פון א היבש הויז אין אלטען מארק, היינט נ. 22. אין יאהר 1870, ווען אדאלף לאנדוי'ס גענער האפען איהם בעקעמפט אויפ'ן דאגא-בענקיל, ווייל ער איז אויך גע-ווען בודאפען מיט עדווארד ליקיער-ניקל, לאנדוי'ס פאטער, ראש הקהל, וואס מען איהם פארגעווארפט, אז ער האט זיך בערייכערט אויפ'ן חשבון פון ד'ר שטערנ'ס יורשים, וועלכע שטארבען אלץ פון הונגערי.

ד'ר שטערן האט שטארק געשטיצט זיינע קרובים און זיינע געשוויסטער, ברודער און שוועסטער, געגעבען זיי די מעגליכקייט צו בלייבען אין פרייסען. ער האט אויך טיפגעבונדן טשענסטא-כאווער פעהיגע יונגעלייט, וועלכע הא-בען געוואלט שטודירען, ווי למשל יא-קוב בורשטינסקי'ס זון, וועלכע זענען אויך געווארען דאקטאר - מעדיצינער אין פערזענליכען לעבען האט אבער

ד'ר שטערן געהאט היינציג גליק. זיין פרוי האט זיך יונגערהייט פערלייבט אין א'נאקציו-פעאמסטען, (גערופען פער-צייטענס: טאפאק-סטראזשיק), אין א געוויסען טכונשעווסקי און צוליב איהם פערלאזט איהר מאן, זיך אפגע'שמר'ט און חתונה געהאט מיט איהר געליב-טען. טכונשעווסקי איז יונגערהייט בלינד געווארען און ד'ר שטערנ'ס געוועזענע פרוי, מאריא טכונשעווסקא, איז אויס-געקומען פיעל צו ליידען, זי האט פשוט געמוזט בעטלען געהן מיט'ן בלינדען און איז אויך אנגעקומען נאך

Advertisement for Kowalski's headache remedy.

בעשיידענע ווערטער, אז ער וועט זיין העכסט-צוירידען, אויב זיין היבורוועט צוהעלפען אין דער מינדעסטער מאס, אז כאטש איינער פון טויענד וועט זיך אפגעוואוינען פון דעם מיאוס'ן און שעדיקען א'נאנימס, ער שרייבט: ויהי אס מחברת האת תהי הסבה לתועלת אדם אחד מני אלף. ויסתעף מספרי טובה ותושי' קטנה, כי יעזוב האדם דרך רשע וישוב אל ה' וירחמנו - אז יהי שכרי הרבה מאוד ממעמלי כי רב הוא - וישמח לבי באהלים, כי לא לשוא ממלתי בנ. ויהי נועם, ה' עלי ומעשי ידי כוננה עלי אמר'.

נישט לאנג נאכ'ן ענדיגען דעם שטודיום אין בערלין, האט ד'ר שטערן זיך בעזעצט אין טשענסטאכאוו, א'נערך אין די יאהרען 1819-20, אלס ערשטער יודישער מעדיצינער. פראקטיק האט איהם אלס איינציגען דאקטאר נישט געפעהלט און ער האט זיך אנגעזא-מעלט א פערמענען, א לעבען לאנג האט ער פראקטיצירט אין זיין אייגע-נעם הויז אין אלטען מארק, היינט נר. 13. אין טשענסטאכאוו האט ד'ר שטערן אנגעהערט צו אלע חברות און געזעל-שאפטען. גערעדט האט ער ביי'ן סאמע טויט שלעכט פויליש, דערפאר גוט דייטש. אין טשענסטאכאווער געטא איז ער געווען זעהר פאפולער און בע-לייבט. אז ער איז אדורכגעגאנגען די גאס, האבען איהם אריימפלייט, בעזונ-דערס קינדער, געקוקט די הענד, האט ער זיך דערצו צויי צוגעוואוינט, אז-ווי עס האבען דערבעטען אלע לייט - ער פלעגט געהן אין גאס מיט א'נאויס-געשטרעקטער האנד, זי צום קושען.

ד'ר שטערן האט שטארק געשטיצט זיינע קרובים און זיינע געשוויסטער, ברודער און שוועסטער, געגעבען זיי די מעגליכקייט צו בלייבען אין פרייסען. ער האט אויך טיפגעבונדן טשענסטא-כאווער פעהיגע יונגעלייט, וועלכע הא-בען געוואלט שטודירען, ווי למשל יא-קוב בורשטינסקי'ס זון, וועלכע זענען אויך געווארען דאקטאר - מעדיצינער אין פערזענליכען לעבען האט אבער

ד'ר שטערן געהאט היינציג גליק. זיין פרוי האט זיך יונגערהייט פערלייבט אין א'נאקציו-פעאמסטען, (גערופען פער-צייטענס: טאפאק-סטראזשיק), אין א געוויסען טכונשעווסקי און צוליב איהם פערלאזט איהר מאן, זיך אפגע'שמר'ט און חתונה געהאט מיט איהר געליב-טען. טכונשעווסקי איז יונגערהייט בלינד געווארען און ד'ר שטערנ'ס געוועזענע פרוי, מאריא טכונשעווסקא, איז אויס-געקומען פיעל צו ליידען, זי האט פשוט געמוזט בעטלען געהן מיט'ן בלינדען און איז אויך אנגעקומען נאך

וויילען זיך ווארפען אויפ'ן ה' גליק, איז אבער באלד געשעהן נאך א גליק: אין זעלבען הויז איז איינגעשטאנען דער ריז נאלידערע צוזאמען מיט זיין פרוי די גבור'ט פרייטבארג, וועל-כער איז תיכף אראפ, "אנגעהירט" איין כלינגען ביים ארבעט, אזוי, אז יענער איז באלד געפלוגען אין מי-טען דער אלטער אריין.

ערשט די אנגעקומענע פאליציי האט די כלינגענעס אפגעפיהרט אין קאמי-סאראט, וואו מ'האט זיי איינגע'שט'נט. נר, האבען זיי נישט געהאט קיין "גליק"!!

ער פעהלט צו צום רימעל...

איהר קאנט דעם אידיאט און האפ-משגענעם, "האנדעלעך" איז זיין גא-מען. אט דער "האנדעלעך" קריכט ארום אין דער ערשטער אלטע און פלוי-דערט העסליכע נארישקייטען אויף יו-דען.

א נאנץ אהר קוקט זיך קיינער נישט אויף זיינע פלאגערען, היינט אבער רופט זיין בילדען ארויס אונז-הינקייט, איבערהויפט, ווען די כלינג-נישע העצער זענען מיט איהם, "פאן-בראט" און רוקען איהם אריין א מטבע אין האנד אריין, אז ער זאל אזוי האז-קען אויף יודען.

זיי וואלטען איהם געדארפט מאכען פאר זייער פיהרער, הלמאי אין דייטש-לאנד איז אז "האנדעלעך" געווארען רייכט-קאנצלער...

נאך "האנדעלעך" פעהלט זיי צו צום רימעל...

זאל מען האפען... איך האב איין דא נאך דערצעהלט א קליינעם טייל פון די געשעהענישען. איך האב עס געטון פונעם פלי נישט

קאפ; נעבען א צושפילטער חברה יונג-וואג אין ווייסע בלוזען-א'נאליטש-קלן נידריגען רבי'ן מיט א סוויטע ריזידים ארום; נעבען א חברה קאר-טען-שפילער א יוד מיט א קליין גמרא-לע אין האנד, וועלכער ציפט זיך די בארד און איז זיך מען אין א שווער ארט.

א פראפא רביים

רביים זענען דא אין קריניץ אהן עין-הרע א סך. כאטש צווישען די גא-ליציאנער איז שווער צו דערקענען א רבי'ן זעהט מען דאך, אז מ'קען אין קריניץ פראווען פרויה חסידות און דערקענען פערשיידענע דרכים.

דער עיקר זענען די רביים פון גא-ליציען. ביי איינעם פון די דאזיגע רביים, ביים דושיקאווער רבי'ן בין אין געווען דעם לעצטען שבת.

כ'ועל מיר נישט דערלויבען צו זא-גען, אז כ'האב זיך דערקענט אין חסי-דיזם. נאך איין זאך קען איך אייך יא איבערגעבען, אז כ'בין ארויס פון דארט מיט קאפ - וועהטאג. מ'דאווענט מיט צוואלע קול-קולית, ווי ס'וואלט חליה פאגראם געווען: מ'דאמט, מ'בילט די פויסטען, מ'מאכט מיט די הענד און שרייט ווי מ'וואלט ארגאניזירט א'נאפאנסטיווע אויפ'ן יצר-הרע. יונגע בחורים'לעך מיט געדערהטע פאה'לעך צושפרייטען די פינגער, ווי ביי אונז, להבדיל, די גאלערע-בעזוכער אין טע-אטער און מ'טראקעט מיט די הענד פשוט טוב צו ווערען.

דאס בארעקטערישטעסטע איז, אז א'מיינסטען האט געוואלדעוועט א יוד, א האטעלאזש, וועלכער האט זיך בכונה אנדערגעשטעלט ביים פענסטער, אז די ווייבער מיט וועלכע ער פלייטע-וועט א גאנצע וואך זאלען זעהן זיין פוח אין שרייען.

און דאס דאזיגע געשריייעריי געהט פון געווייב ביז'ן סוף דאזיגען און ענדיגט זיך מיט "אשת חיל", וואס דער רבי זאגט פסוק נאך פסוק און די חסידים, דער עיקר די יונגע בחורים-לעך איבער'חור'ן מיט געשקאלעריי, א געפאטשעריי און געוואלדען.

נור ווי מ'האט מיר אינפארמירט איז דער דושיקאווער רבי נישט קיין רבי פון דער ערשטער קאטעגאריע גאלי-ציאנער רביים, ס'זענען פערהאנען אין קריניץ פאפולערערע, ווי דער באבא-ווער, וואס גיט ארויס-ווי מען דער-צעהלט-הנחות אויף קור-טאקסעס און אנדערע.

נאך ביי זיי בין איך נאך נישט גע-ווען און ערשט קאנען ווענען זיי אי-בערגעבען א צווייט מאל.

פ. בלומענקראנץ

קריניץ, אויגוסט 1933.

דאס זאל בעדייטען, זשענירט ער זיך גאנצישט פאר מיר און דערצעהלט גאנץ אפגען, אז היות ווי די און די מעהל - סוחרים (ער רעכענט זיי אויס ביי די נעמען) ווילען נישט געבען צו פערריגען קיין יודישע טרעגער, האט ער נישט קיין אנדערע ברירה, נאר... ער מוז זיי מסר'ן אין סקארב, אז זיי צאהלען צו-ווייניג שטייערען.

יענע וואך האט שוין, ליידער, פא-סירט אזא העסליכער פאל:

א געוויסער סוחר האט געבראכט א טראנספארט מארעלען און זיי אוועק-געגעבען א טרעגער אפצופיהרען אין די געשעפטען, האט א צווייטער טרע-גער געהאט א טענה, הלמאי יענער בעשעפטיגט שטענדיג נאך דעם איי-נעם טרעגער, אין דער צייט, וואס אויך ער דארף פערדינען. האט זיך דער דאזיגער טרעגער גאנצישט וויסען געמאכט, איז אוועק אין סקארב און געמאלדען דעם פעקועסטאגאר, אז פלונג בן פלונג וואס געבראכט א טראנספארט מארעלען, לכן איז די בעסטע צייט זיי צו רעקוויירען. ופך הוא-מען האט די מארעלען טאקי פער-קויפט אויף א ליציטאציע און גענומען פאר זיי גראשענס, אויסברענגענדיג אזוי אזוי ארום א סך יודישע געלד.

יודישע טרעגער! איך פערשטעה אייער פערדרוס צוליב דעם, וואס איהר פערדינעט נישט, אויך מיר א'בלי-טעט דאס הארץ, איבער אייער גורל.

צי קאן מען אבער אוועלכע ענינים נישט ערלעדיגען אויף א'נאנדערן אופן נאך דורך נידערטרעכטיגע מסיוות.

דער ערשטער ארויסטריט

היינטיגען שבת בענטש מען ראש-חודש אלול, וואס דערמאנט אין די נאנהטע ימים נוראים. האט די שטאט-שוהל איינגעלאדען א דיריגענט, דעמועלעבען פון פאראיא-רען, וועלכער שטודירט איין מיט'ן כאר און היות ווי דעם שבת בענטש מען ראש-חודש, וועט פארקומען דער ערשטער כאר-ארויסטריט.

לכן, שוהל-מתפללים, איהר וועט דעם שבת שוין האבען דעם ערשטען ארויסטריט.

צי קען מען דאס נישט ערלעדיגען אויף א'נאנדערן אופן?

— איך וועל זיי ווייזען, מארגען געה איך אין סקארב און וועל זיי פערנען ריך א...

אזוי זאגט צו מיר א יודישער טרע-גער. און ווען איך פרעג איהם וואס

וואונדערן די יודישע גבורה. היות אפער ווי די העלדען האבען אויף זיך געלעבט לאנג יארען (2 שעה נאכ'ן אנגעגעבענעם טערמין), האט זיך דער עולם דערווייל געקויפט מיט בייגעל און בארגעס, וואס זענען פערקויפט געווארען אין די חמרים (די בייגעל-פערקויפער האבען זיך געווינען יע-דען טאג אזא פדיון). ענדיליך זענען זיי אנגעקומען, אנגעטוהן אין רויטע פעלערניגעס און דער ספעקטאקל האט זיך אנגעהויבען.

ביידע האבען ענומען שווערע איי-זענס און זיי געווינען ווי שפענדלעך, געקלאפט גרויסע געזעל מיט דער בלוזער האנד, זיך געלעגט אויף די שפיצען פון די לעלעל און נאך אנדע-רע וויקליך גרויסע וואונדער זאכען, וואס ס'האט געווינען, אז זיי זענען באמת שטארק.

דער עולם איז אריינגעפאלען אין אצא התלהבות, אז זיי האבען אלץ דעם קריין ענגער געמאכט, אזוי, אז מען איז שווער צוטרעטען געווארען.

לאין ברירה האב איך געמוזט די פארשטעלונג פערלאזען אין מיטען, ווא-רום ס'איז געווען א סכנה, אז נישט בלויז דער פאלטען מיינער, וועלכער האט געכאפט א ריס פון - א שטיקעל דאגאט, נאך איך אלץ בין אויך איי-געשטעלט געווען צו כאפען א ריס...

פונדעסטוועגען מוז מען מודה זיין, אז ס'איז א פערגעניגען צו זעהן דאס ביי יודען, דעם עם הנדרף, געפונען זיך אויך נאך אזאלכע גבורים און גע-טראכט האב איך: וואו נעמט מען א

סך א'מ'לכע יודישע גבורים, בישעס, ווי וואלטען אונז היינט זעהר צונאך געקומען...

געקומען...

אויפ'ן שפיץ מעסער.

קליינער פערליצטאָן.

די פלוטיגע געשעהעניש

טשענסטאכאוו.

איך האב אויסגעהערט די דאזיגע
דרשה און האב בעשלאסען נישט צו
נעמען קיין אגלייב...
סמאל

אויב ער וועט זיי

Szczęście w małżeństwie

zadowolony mąż i ładne dzieci - oto cel każdej kobiety. Skrzętność i oszczędność jednak - to jeszcze nie wszystko, Pani Domu musirównież dbać o swój wygląd, chcąc podobać się mężowi. Jest to w dużej mierze zasługą znanej fabryki „Kollontay”. Wszak łagodne mydło „Kollontay z pralką” to istna pomoc i oszczędność w gospodarstwie domowym, oddając nieocenione usługi przy praniu i myciu. Bajeczny zaś „Kollontay Shempunall”, który każda Gospodyni przy zakupniemydła „Kollontay z pralką” otrzyma w sklepie bezpłatnie, czyni włos pięknym, wonnym, puszystym, tak, jak go każdy mężczyzna lubi.

Mydło

Kollontay

243

Bezpłatnie: Originalna paczka Shempunallu Kollontay'a (wartości 40 gr.) do 1 kg mydła Kollontay'a

z pralką jest lepsze...

קאמוניקאט

דאס הייפערע פון די היגע גרינבויםטען פערשפרייט אין דער שטאדט קלאנגען, אז אונזער האנדלונג אין שטענסטאכאד און אינספירירט דורך דער היגער דעמאקראטישער גרופע אין א רעוולוטאט פון א פערשטענדלונג צווישען אונז און דער דאזיגער גרופע.

צווישען דעם ערקלערען מיר: (1) מיר האבען נישט קיין שום פער-שטענדיגונג מיט דער היגער דעמאקראטישער גרופע; (2) אונזער האנדלונג דרינגט ארויס אויסשליסליך פון ריינ ציוניסטישע מאמענטן, וועלכע און נישט פון וועלכע עס איז קאאלע צי פערענליכע מאמענטן, וועלכע זענען פאר די גרינבויםטען דער „א” און דער „ח” פון ווער ציוניזם.

ציוניסטיש-רעוויזאניסטישער פערבאנד

אפטיילונג אין שטענסטאכאד.

UWAGA! Chemiczna Pralnia i Farbiarnia UWAGA!

„KRYSZTAŁ”

w Częstochowie, Ber. Joselewicza 2 (dawn. Ogrodowa 15).

Przyjmuje do chemicznego czyszczenia i farbowania wszelką garderobę. Stosując się do obecnego kryzysu gospodarczego, obniżyliśmy ceny:

za garnitur 5 zł., za płaszcz 5 zł., sukienki od 2 ch zł. oraz do prania bielizny ewszelkiego rodzaju.

ZA KOŁNIERZYK Z POLYSKIEM WIEDENSKIM 14 GR. ZA KOSZULE 50.

Specjalność: Farbujemy kurtki skórzane.

Zapewniając najsolidniejsze wykonanie, polecam się uwadze Sz. Klienteli.

Chemiczna Pralnia i Farbiarnia „KRYSZTAŁ”

פון ספאָרט

י. מ. ס. פ. „מכבי” - „סקרא” 2-0:1.

דינסטאג איז אויפן ספאָרט-פלאץ פון „מכבי” אויף קאָסאָוואַ נאס פאר-געקומען א פוסבאָל-מעטש וועגן די מייסטערשאַפט פון דער קלאָס „בע” צווישען די אויבענדערמאנטע קלובען.

„מכבי” האט שטארק אטאקירט דעם געגנער און נאך א שעהנעם און אפ-פערפולטן שפילען האט זי בעזיגעט די „סקרא” 2-0:1.

די טויערן האבען געשטען פאלגענ-דע „מכבי”-שפילער: זשעזאק 2, אק-אווטש 1 און סעצעמסקי 1. די בעסטע אויפן פלאץ זענען געוועזען: זשעזאק און סעצעמסקי, וועלכער האט שטארק זיין אונדזשאַפּעזיע שעהן געשפילט.

דעם מעטש האט גוט געמיהרט ה' ב. האַפּמאַן.

א שטענסטאכאדער לויפערין פון „מכבי” בעטייליגט זיך אין דער „מכבי”-אדע” אין פראג.

אין דער „מכבי”-אדע, וועלכע וועט פארקומען אין פראג (שטענאָסלאָוואַקיי) וועט זיך אויך בעטייליגען א מיטגליד פון היגע „מכבי”, די בעקאנטע לוי-פערין פרי. גירענבערג.

פרי. גירענבערג איז שבת-צו-נאכטס צוגרייטונגס-איבונגען. פון דארט וועט זי צוזאמען מיט דער גאנצער מאַנשאַפט פון פוילישע „מכבי” אַפּפּהאַרען נאך פראג.

די ווייטערדיגע פערטייניגונג פון יודישען ספאָרט-וועזען אין טשענ-סטאכאד.

אין חודש מאי איז פארגעקומען אין שטענסטאכאד די פערטייניגונג פון די 3 יודישע ספאָרט-קלובען: יודישער טורן-און ספאָרט-פעראייין, „ווארטא” און „אספלה”, וועלכע האבען געשאפן א געמיינזאמען קלוב אונטערן נאמען „מכבי”.

היינטיגע וואך איז צום „מכבי” צו-געטרעטען דער פיערטער קלוב „הכח”. אויף אזא אופן פערבינדעט דער קלוב „מכבי” דאס גאנצע יודישע ספאָרט-וועזען אין אונזער שטאָדט מיטן אויס-נאָהם פון די ספאָרט-קלובען, וועלכע עקזיסטירען ביי די יודישע אַרבייטער-פארטייען.

געוונטע קינדער-דער מוטער'ס פרייד!

דערפאר גיט יעדע מוטער איהרע קינדער די בעסטע מאכלים, אויף וועלכע זי קען זיך נאך ערלויבען, צום טעגליכען דעסער געהער דעריבער קודם-אל דער געשמאקער און נארהאפטער

עטקער'ס פורין!

צווישען דעם גרויסען אַבגאנג קען מען שטענדיג געקומען ד"ר עטקער'ס פרישע פודינג-פראשקעס ווי אויך ד"ר עטקער'ס באק-פראשקע און ווא-גליע-צוקער.

צום אָנהויב פון גייעם שול-יאָהר.

אין צוזאמענהאנג מיטן אָנהויב פון גייעם שול-יאָהר וועלען מאַנטאָג, דעם 21. ד. ח. א ווייגער פריה פאָרקומען אין דער אַלטער און אין דער מיינער שוהל פיערליכע גאָטעסדינסטען פון די שילדער פון די גימנאזיעס, האַנדלונג-קער-שולע און פאָוועכענע שולען. אלע שילדער ווערען אויפגעפאָדערט צו קי-מען אין די שולען 9 א ווייגער פריה.

א נאכט אָהן וואָרג אויפ'ן טראַנסיאָרד-ניצען-באל?

פערענדיגט דער שטרייך אויף די שטאָדטישע עפענטליכע אַרבייטען.

דער פון עטליכע טעג דויערענדער שטרייך פון די שטאָדטישע אַרבייטער, וועלכער האט זיך אויסגעדיקט אין נישט-פערלאָזען די אַרבייט-שטעלען, איז ענדליך פערענדיגט געוואָרען.

מיטוואָך זענען די אַרבייטער, וועלכע האבען מסכים געווען, אז דער מאָגיס-טראַט קען אָנגאָזשירען אַרבייטער און צאָלען נאָר אין די ראַהמען פון די מיטלען, וועלכע ער בעקומט פון אַר-בייטס פאַגד, ענדליך צוגערעכטען צו דער אַרבייט. עס האבען נאָר געשטריקט קליינע גרופען.

ווי מען טיילט מיט, איז נישט אויס-געשלאָסען א געוויסע פערענענדונג פון די צאָהלונגס בעדינגונגען, ווייל די צייטווייליגע שטאָדט פערוואָלטונג האט מסכים געווען צו אונטערהאַנדלען מיט די אַרבייטער-דעלעגאַטען אונטערן בע-דינג, אז דער שטרייך וועט פריהער ליקווידירט ווערען.

גרייט איינצונגראַן-ריענען טראַנסיאָרד-ניצען-באל?

א גרויסער צוזאמענטרעף פון רע-ליגיעזע אַרבייטער

ווי מיר דערווייטען זיך ווערט גע-פלאַנט, אז ס'זאָל אין דער גאָר נאָה-טער צייט פאָרקומען א צוזאמענטרעף פון א גרעסערע צאָהל „פועלי אגודת ישראל” גרופען פון קראָוואַצער, קאַטא-וויצער, קעלצער און לאָדזער וואָג-וואָדווערס.

נעמענדיג אין אַכט אז אזא אַרט צו-זאמענטרעף פון א גרעסערער צאָל רע-ליגיעזע אַרבייטער וואָלט געווען א ערליכע דעמאָנסטראַציע און האָלט זיכער ארויסגעוועזען א גרויסע פער-אינטערעסירונג ביי דער יודישער בע-פעלקערונג דארפן זיך די היגע אַב-טיילונג פון פא” בעמיהען, אז דאָס צוזאמענטרעף אַרט זאָל טאָקע זיין שטענסטאכאָד.

נייע פרייעז פון געבעטס.

עהערנעכטען איז אין מאָגיסטראַט, אונטערן פאָרויף פונ'ם אפאָוואָזאָ-רעפערענט ה' גירענבערג און אין דער אָנוועזנהייט פון רעפערענט גלאָוואַצקי פון דער סטאַראָטווא, פאָרגעקומען א פערשטענדיגונגס-קאָנפערענץ מיט די פאָרטעווער פון די בעקער-צעכען וועגען די נייע פרייעז פון געבעטס. נאך א לעבשאפטער דיסקוסיע האבען די בעקערס ענדליך מסכים געוועזען צו פערבליגען דעם פרייז פון ברויט מיט

ארעסטירט די רעדאקטאָרען פון „גאָטעס נאָראַדאָווא” און אַנדערע בעטייליגטע אין די אַנטי-יודישע אונדווען.

ווי ס'איז געוועזען צו ערוואַרטען - וואס מיר האבען אַב בעריהרט אין אונזער היינטיגען לייט-אָרטיקל-האַט די מאַכט דאָך אָנגענומען ענערגישע מיטלען, כדי א סוף צו מאַכען צו דער אַנטי-יודישער וואַקאָנאליע אין אונזער שטאָדט.

זייט מיטוואָך אין אונזער 6 בעטייליגטע אַרעסטירט געוואָרען 6 בעטייליגטע אין רויב - אַפּפּאַל אויפ'ן ה' בושאָסקי און זיין אָנגעשטעלעטען זאָטניק, דאָס זענען די בעקאנטע מעסער - העלדען און אויספיהרער פון דער לעצטער אַנ-טי-יודישער אַקציע צוויי ברידער קשענ-זשיק, סטיטשינסקי, שימשיק, דיל און קאָוואַלשיק.

אויסערדעם זענען אויך אַרעסטירט געוואָרען די רעדאקטאָרען פון דער יודענפרעסערישער „גאָטעס נאָראַדאָ-ווא” יאן רוסקאָווסקי און האַנאַריש קאניאָווסקי, ווי אויך דער סטודענט פאָרוועקס.

פון די האַלב-קאַלאָניעס פון „טאָן”

די געז. „טאָן”, וואס פיהרט אין אונזער שטאָדט, אַ לעבשאפט טעטיג-קייט, נעמט אויך ארום אונטער איהר השגחה פערוואָלטונג און קראַנקע קינדער, וועמענס עלטערן קענען זיי נישט ראַציאָנעל דערנעהרען און זע-נען נישט איממאָנאָל אַרויסצושליסן זיי אין די זומער-חדשים אויף פרישער לופט. א דאָנק דער איניציאטיוו און דער אויסערגעווענהליכער ענערגיע פון דער קאַלאָניע-לייטונג זענען היי-יאָהר געפיהרט געוואָרען צוויי סעזאנען האַלב-קאַלאָניעס פאר 310 קינדער, אויף וועלכע די קינדער האבען בעקומען לופט און געשמאקע מאכלים און אויך גענאָסען פון פרישע לופט.

די אַקציע איז געלונגען אַ דאָנק דער אינערמירליכער אַרבייט פון דעם פרויען-קאָמיטעט און דער אַפּפּהאַרע-לייגקייט פון דער גאנצער געזעלשאַפט. ליידער זענען די הכנסות מצד די מלוכה'שע און קאָמונאַלע אָרגאַנען און פרייוויליגע נדבות נישט גענוג געווען אויף צו דעקען אַלע הוצאות.

די לייטונג פון די האַלב-קאַלאָניעס אַרדענט דעריבער איין מאַנטאָג, דעם 21 אויגוסט א צייכען-פערקויף און עס אונטערליגט נישט קיין שום ספק, אז די יודישע געזעלשאַפט וועט אויך דאס מאָל נישט אַבזאָגען זיין מיטהילף בכדי צו קענען דעקען דעם דעפיציט, וואס די קאַלאָניעס-אַקציע האט פער-אורזאכט.

די לייטונג פון די האַלב-קאַלאָניעס פון „טאָן” דריקט אויס א דאָנק דעם יודישען בעקער-צעך און ספעציעל די ה"ה גאָלדבערג וואָלע וואָלנאָשטי, אפנער, מאַנסדאָף, ווינטער, הערמאַן, ווינדמאַן, פּשעראָווסקי, אָויעטשקא און דאָוידאוויטש פאָר'ן אומיוסטען אויס-פאָקען געפּעקס און דעם ערציחער-פערסאָנאַל די פרי. וואָזשעפּא, פרעזע-ראָוויטש, בירנבוים און לעוואָוואַוויטש פאר זייער זאָרגפֿולטיגער השגחה אויף די קינדער.

כליגאַנעס האָבען צוגענומען און פער-ניכטעט דריי שאכטלען מיט קאווע און איהם צושלאָגען, ה' געשיקטער, וועל-כען מען האָט געשלאָגען.

בעדייטענער האָט אויך געליטען די פירמע פּישהאַלעטער, ביי וועלכער מען האָט אויך צובראַכען עטליכע וואגענס מיט וואסער און לעמאַיאָדע.

ווייטער זענען צושלאָגען געוואָרען און מען האָט פערניכטעט זייערע סח-רות ביי צעהנדליכער יידען. בעוונדער זענען פיעל שויבען אויסגעהאַקט גע-וואָרען אין יודישע וואוינונגען אין שטענסטאכאָד.

די כליגאַנעס האָבען אויך פּרובירט זייער גליק אין דער ערשטער אלעז, ווי אויך אין נייען מאַרק, נאָר דאָ האָ-בען זיי אָנגעטראָפּען אויף א ווידער-שטאנד מצד די יידען און זיי האָבען זיך בעצייטענט אָבערטראָגען.

די אינטערוויענענען פון די קהלה-פאָרשטעהער.

די קהלה פרעזענען די ה"ה: י. רא-זענבערג, ח. וועקסלער, און ווי-צע - פרעזעס ה' געווערצמאַן, האָבען פסדר געהאַלטען אין איין אינטערוויע-רען ביים סטאַראָטא, וועמען ס'איז דערלאָנגט געוואָרען אַ געהעריג-אויס-געראַפּייער מעמאָריאַל מיט פרטים וועגען די אָנפאַלען, נעמען פון די גע-ליטענע און אַ ליסטע פון מעהרערע אָנפאַלען מיט זייערע גענויע אַדרעסען. דער סטאַראָטא, ווי אויך די פאָליציי אָרגאַנען האָבען צוגעזאָגט צו רעאָג-רען אויף די געשעהענישען. ליידער אָבער זענען די צוזאָגען געפליבען אויפ'ן פאָפּיר.

ערשט מיטוואָך אין אָווענד, נאָכ'ן אָנפאַל אויף די ה"ה בושאָסקי און זאָטניק, וועמען די כליגאַנעס האָבען אויך צוגערויבט געלד, האָט די פאָליציי, אויף דער ענערגישער ווענדונג פון די קהלה פרעזענען, אַרעסטירט 4 פון די אָנפאַלער.

די קהלה פערוואָלטונג האָט היינטיגע וואָך אָפּגעזאָלטען אַ ספּעציעלע יוצונג וועגען די געשעהענישען, אויף וועל-כער עס איז פּעשלאָסען געוואָרען ענערגיש צו אינטערוויערען ביי דער אויפזיכט מאַכט, און אין פאל, ווען דאָס וועט נישט העלפען, זיך ווערען צו דער צענטראַל מאַכט אין וואַרשא.

פון דער אַמאָדעמישער ציוניסטי-שער יוגענד.

שבת, דעם 19. ד. ח. וועט פאָרק-מען אַנאָיסטאָג נאָך בלעשנאָ. די מיטגלידער ווערען געפּעטען זיך צו פערזאָמלען 8 פריה אויפ'ן פּלאַץ, אל-קאַשטשוסקי 16.

דינסטאָג ד. 22. ד. ח. 6 אָווענד וועט פאָרקומען א רעפּעראַט מיט א דיסקוסיע פון ציקל: „אידעאישע פּלאַט-פאָרמען פון די ציוניסטישע פארטייען.

קאָמוניקאַט.

עס ווערט פּעקאנט געמאכט דאָס זונטאג דעם 20. ד. ח. האַלב 9 אונדז קומט פאר אין לאָקאַל פון „החלוץ” קאַפּערניאָ 11 אויפ'ן 2-טען שטאָק, די אָרגאַניזיר פערזאָמלונג פון „העובר” אַלע סימפּאָטיקער וועמען דער אַר-ישראָל אויפבו איז נאָהנט ווערען גע-בעטען פּאָסליך צו קומען. גלייכציי-טיג ווערט געמאָרען, דאס די חברים, וועלכע געהערען צום „החלוץ” אין עלטער פון 27 יאָהר און ווייטער, זא-לען אויך זיין אנוועזענד.

סאלאָסענסא. דראמא

ARSENE LUPIN, DZENTELMAN WŁAMYWACZ

אין די הויפט-רעלען: דזשאָן און לייאָנעל באַרימור

שבת און זונטאג האַלב 1 א ווייגער צו 30 און 49 גר.

Diaczego zgrzeszyłam i W krzyżowym ogniu.

Oruk. B. Boecian, Aleja 6

Kino „LUNA”

dawni-j. Grand-קאַשטשוסקי גאס.

לעצטער סעזאָן 9.40 און.

Redaktori wydawca: B. Boecian